

Електрика та магнетизм.

Лабораторна робота №4

Магнітний момент у магнітному полі

[Журавльова Софія, Познанський Тимур, Яковець Арина, Щербина Софія]

Мета роботи:

Визначити момент сили, зумовлений магнітним моментом у постійному магнітному полі, як функцію:

1. Напруженості магнітного поля;
2. Кута між напрямком магнітного поля та магнітного моменту;
3. Величини магнітного моменту;

Теоретичне підґрунтя.

Якщо контур, по якому тече електричний струм, помістити у постійне магнітне поле, на нього буде діяти момент сили. Він визначається як функція радіусу, кількості петель у контурі, сили струму в контурі та напруженості зовнішнього поля. Магнітний момент $\mathbf{M}$ через замкнутий контур L , скрізь який тече струм I , визначається як $\mathbf{M} = I/2 \oint_L \mathbf{r} \times d\mathbf{r} = I \oint_S d\Omega$ (1), де S - довільна площа, що обмежується контуром L . Завдяки наявності магнітного моменту, магнітне поле створює обертальний момент $\mathbf{T}$: $\mathbf{T} = \mathbf{M} \times \mathbf{B}$ (2). Для створення постійного магнітного поля використовують дві котушки, які розташовують одна навпроти іншої, і відстань між якими рівна їх радіусу (пристрій Гельмгольца). У даній роботі контур - це плоска петля з постійним струмом, діаметр якої d , а кількість витків n . Його магнітний момент дорівнює: $\mathbf{M} = I * n * \mathbf{S}; |\mathbf{M}| = I * n * (\pi/4)d^2$ (3), де $\mathbf{S}$ - напрямний вектор площини петлі. Якщо по котушках Гельмгольца тече струм I' , тоді з (1) маємо: $|\mathbf{T}| = C * I * n * |\mathbf{S}| * I' * \sin \alpha$ (4), де α - кут між $\mathbf{B}$ та вектором площини $\mathbf{S}$, C - константа котушок Гельмгольца.

Експериментальне обладнання:

Пристрій Гельмгольца, крутильні терези (моментометр) з пристроєм для утримання електричного контуру, два стабілізованих джерел струму, два амперметрів та набору змінних електричних контурів.

Обробка та аналіз результатів

Ми провели дослідження залежності обертального моменту $\mathbf{T}$, як функції від I, I', α, d та n . Нижче наведено дані вимірювань, графіки залежності обертального моменту від усіх досліджених параметрів та розрахунки для кожного з них окремо.

1. Залежність обертального моменту $\mathbf{T}$ від струму в контурі I

Дані вимірювань та графіки залежності:

n	d, м	I, A	I',A	α , градус	T,H	I, A	T,H	C
3	0,127	2	2,45	90	0,0012	2	0,0012	0,005891
		1,8			0,0011	1.8	0,0011	
		1,6			0,001	1.6	0,001	δC
		1,4			0,0009	1.4	0,0009	0,000280
		1,2			0,0008	1.2	0,0008	
		1			0,0007	1	0,0007	
		0,8			0,0006	0,8	0,0006	
		0,6			0,0005	0,6	0,0005	
		0,4			0,0003	0,4	0,0003	
		0,2			0,0002	0,2	0,0002	

Рис. 1: Таблиця вимірів для залежності $\mathbf{T}(I)$

Графіки: На графіку залежності обертального моменту $\mathbf{T}(I)$ бачимо, що відносно лінії тренду, залежність має незначне відхилення від прямої.

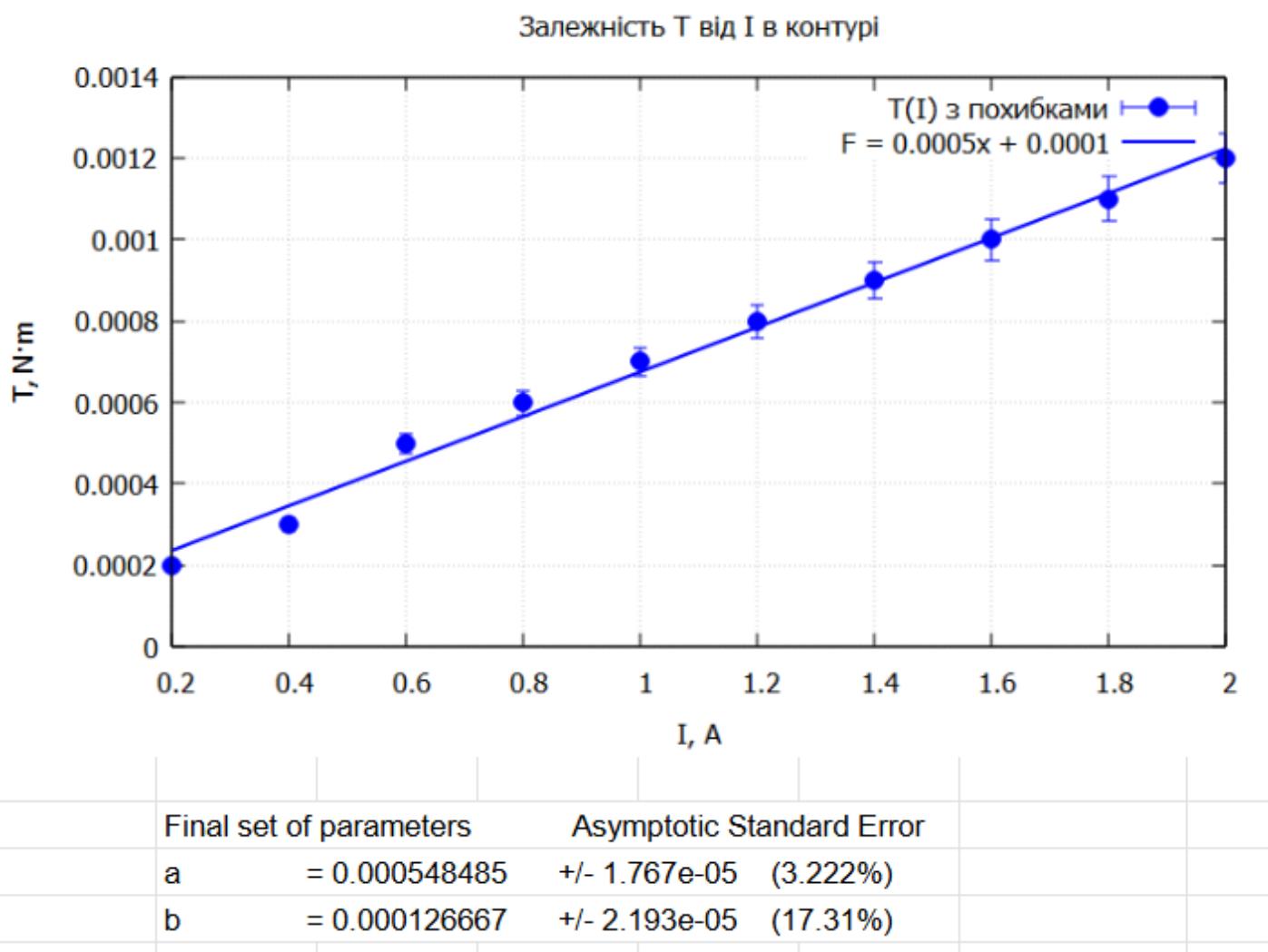

Рис. 2: Графік залежності $\mathbf{T}(I)$

З логарифмічного графіку залежності обертального моменту $\mathbf{T}$ від струму в контурі I , отримали коефіцієнт 0,792.

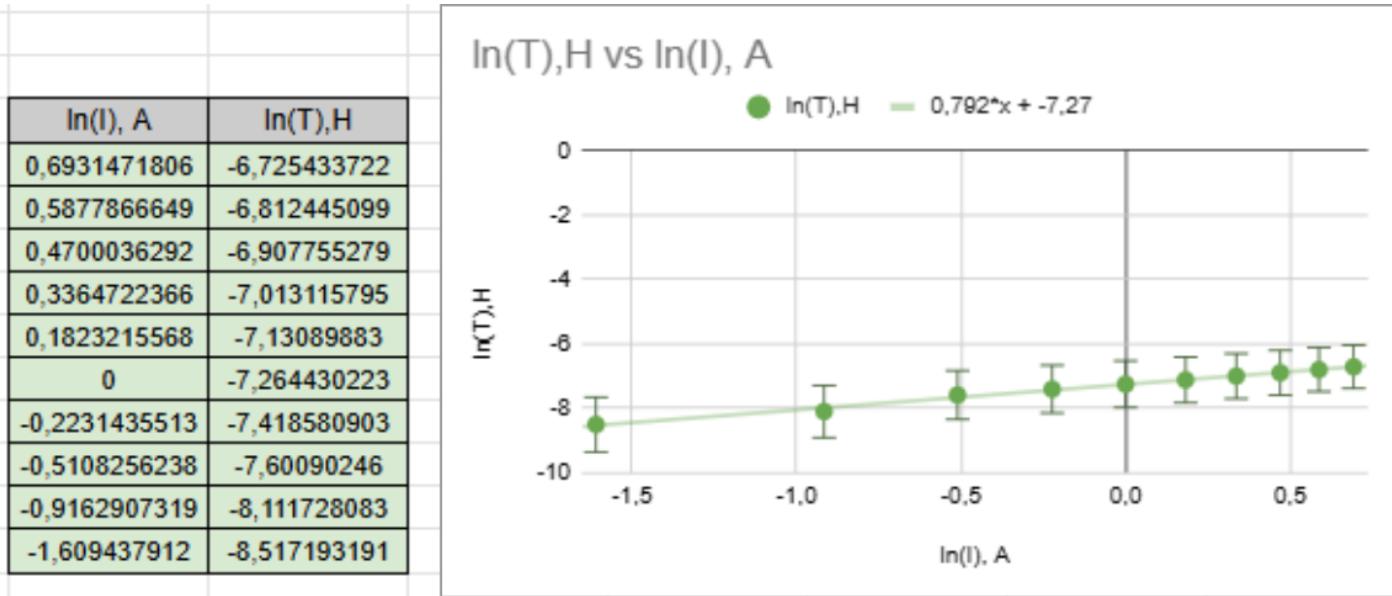

Рис. 3: Логарифмічний графік залежності $T(I)$

Константа пропорційності C вийшла наступною: $C = 0,00589$; з похибою $\delta C = 0,00028$.

2. Залежність обертального моменту T від струму, що проходить через пристрій Гельмгольца I'

Дані вимірювань та графіки залежності:

n	d, м	I, A	I', A	a, градус	T, H	I', A	C
3	0,127	2	2,475	90	0,0013	2,475	0,006743
			2,225		0,0012	2,225	
			1,975		0,0011	1,975	δC
			1,725		0,0009	1,725	0,00036362
			1,475		0,0008	1,475	
			1,225		0,00065	1,225	
			0,975		0,0005	0,975	
			0,725		0,0004	0,725	
			0,5		0,0003	0,5	
			0,225		0,0002	0,225	

Рис. 4: Таблиця вимірів для залежності $T(I')$

Графіки: На графіку залежності обертального моменту $T(I')$ бачимо пряму та лінійну залежність.,

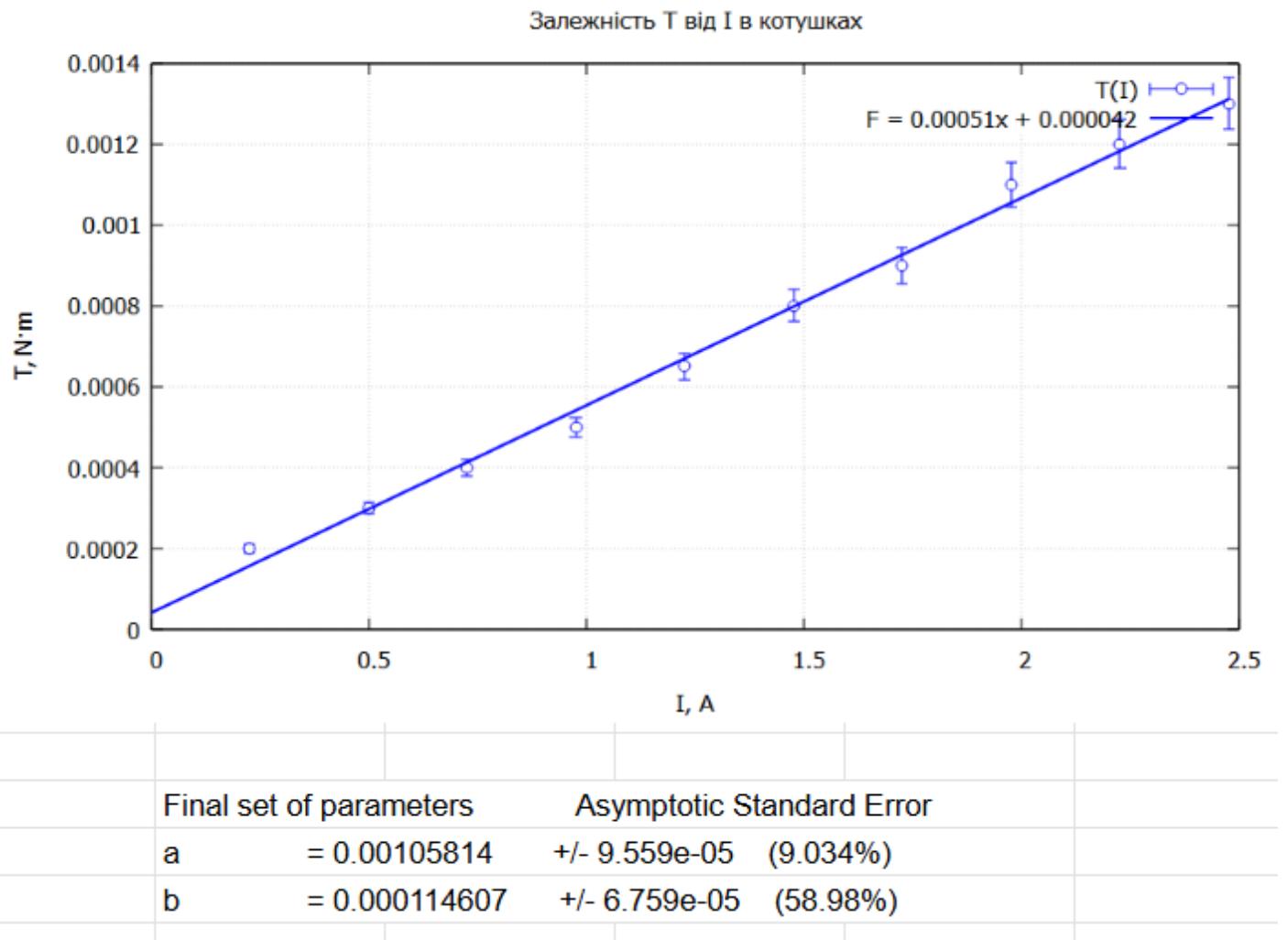

Рис. 5: Графік залежності $\mathbf{T}(I')$

З логарифмічного графіку залежності обертального моменту $\mathbf{T}$ від струму в контурі I' , отримали коефіцієнт 0,824.

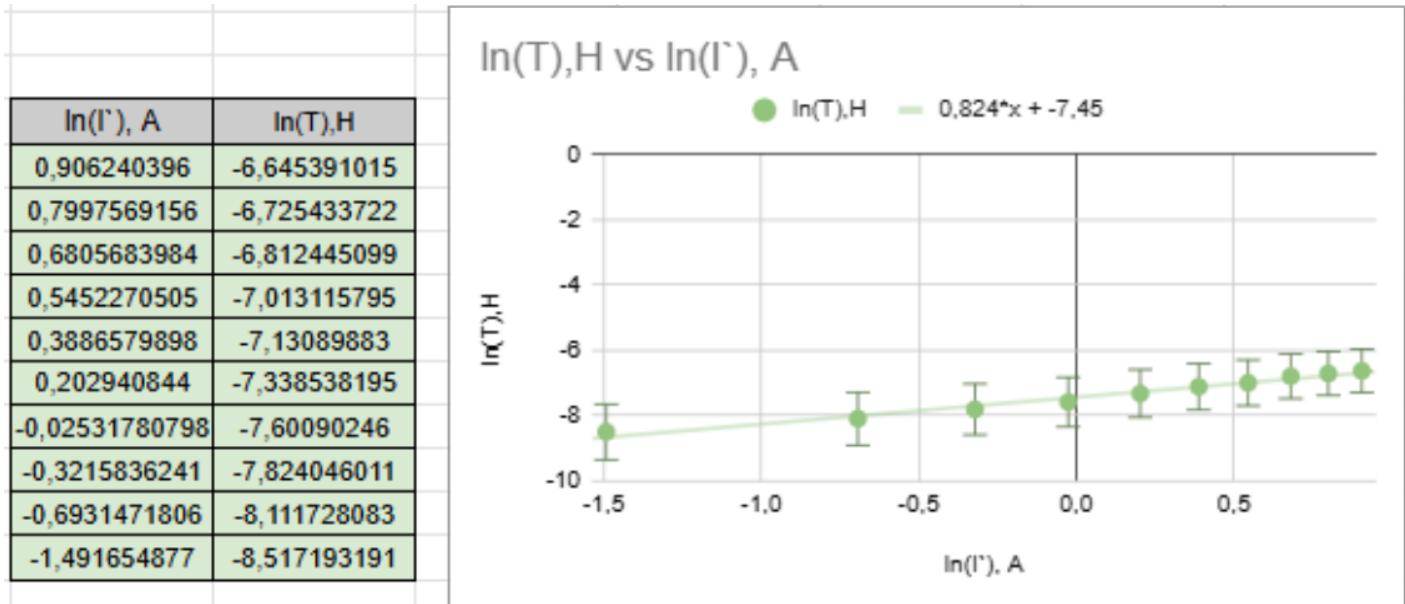

Рис. 6: Логарифмічний графік залежності $T(I')$

Константа пропорційності C вийшла наступною: $C = 0,00674$; з похибою $\delta C = 0,00036$.

3. Залежність обертального моменту T від куту α

Дані вимірювань та графіки залежності:

n	d, м	I, A	I', A	α , градус	T,H	sin(a)	C
3	0,127	2	2,5	90	0,0012	1	0,005263
				75	0,00105	0,9659258263	
				60	0,001	0,8660254038	δC
				45	0,0009	0,7071067812	0,000251
				30	0,0007	0,5	
				15	0,0005	0,2588190451	
				0	0	0	
				-15	0,0004	-0,2588190451	
				-30	0,0007	-0,5	
				-45	0,0009	-0,7071067812	
				-60	0,0011	-0,8660254038	
				-75	0,00105	-0,9659258263	
				-90	0,0012	-1	

Рис. 7: Таблиця вимірів для залежності $T(\alpha)$

Графіки: На графіку залежності обертального моменту $T(\alpha)$ бачимо те, що обертальний момент T залежить від кута як функція $\sin \alpha$.

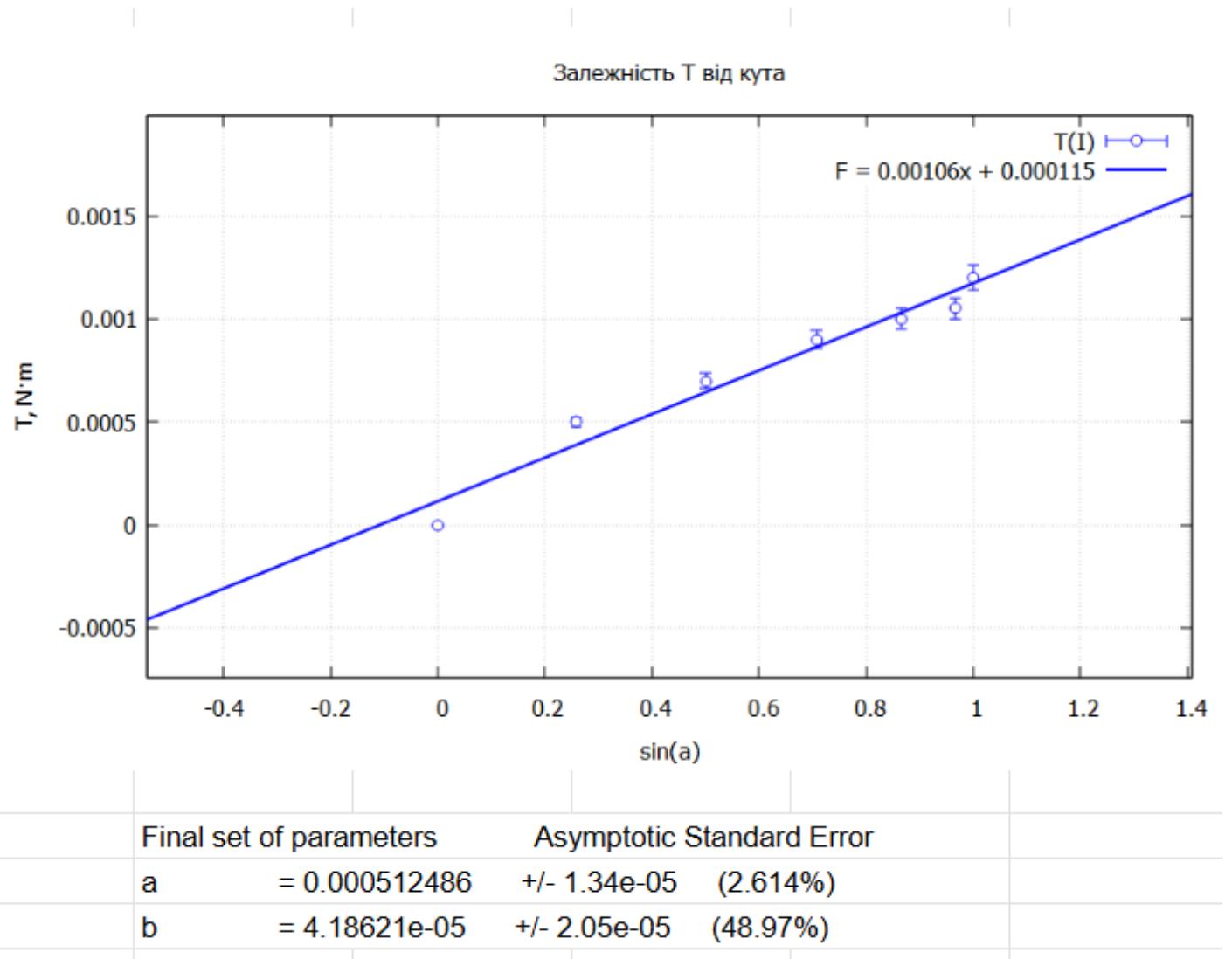

Рис. 8: Графік залежності $T(\alpha)$

З логарифмічного графіку залежності обертального моменту T від струму в контурі α , отримали коефіцієнт 0,61.

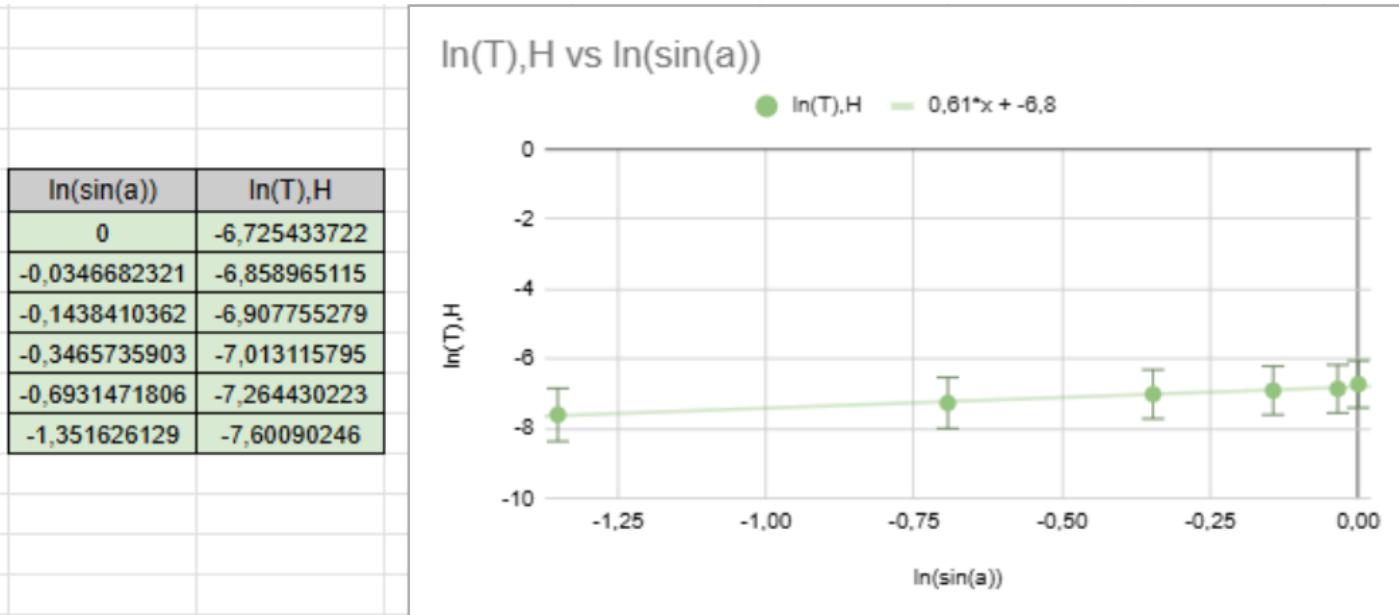

Рис. 9: Логарифмічний графік залежності $T(\alpha)$

Константа пропорційності C вийшла наступною: $C = 0,00526$; з похибкою $\delta C = 0,00025$.

4. Залежність обертального моменту T від діаметру петлі контуру d

Дані вимірювань та графіки залежності:

n	d, м	I, A	I',A	α , градус	T,H		
1	0,125	2	2,5	90	0,0004		
	0,085				0,0003		
	0,061				0,00015		
$d^2, \text{м}^2$							
0,015625		0,0004			C δC		
0,007225		0,0003					
0,003721		0,00015					
Final set of parameters							
a	= 0.0193353	+/- 0.007016	(36.29%)				
b	= 0.000112081	+/- 7.134e-05	(63.65%)				

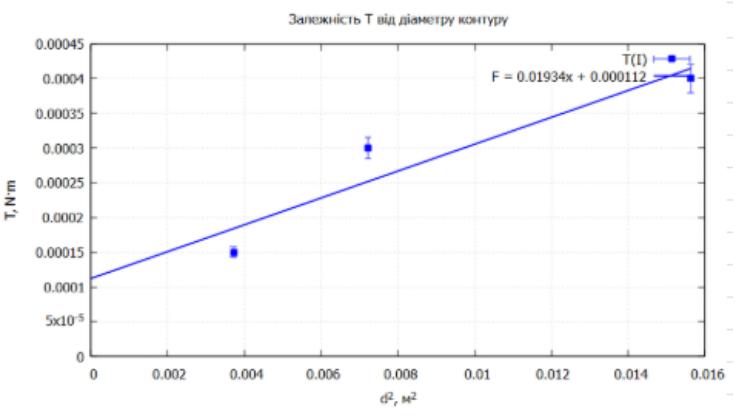

Рис. 10: Таблиця вимірів та графік залежності для $T(d)$

Графіки: На графіку залежності обертального моменту $T(d)$, T прямо залежить від d , всього зроблено 3 точки, тому має місце певна не точність.

З логарифмічного графіку залежності обертального моменту $\mathbf{T}$ від струму в контурі d , отримали коефіцієнт 0,675.

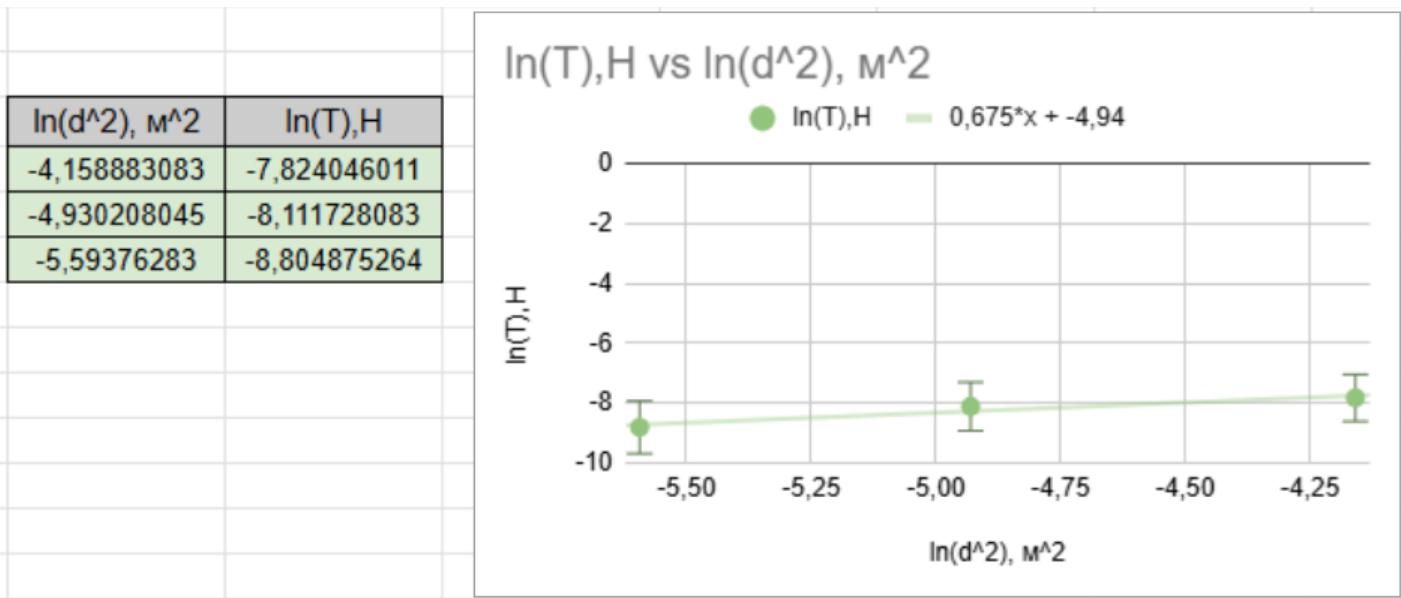

Рис. 11: Логарифмічний графік залежності $\mathbf{T}(d)$

Константа пропорційності C вийшла наступною: $C = 0,00492$; з похибою $\delta C = 0,00017$.

5. Залежність обертального моменту $\mathbf{T}$ від кількості петель контуру n

Дані вимірювань та графіки залежності:

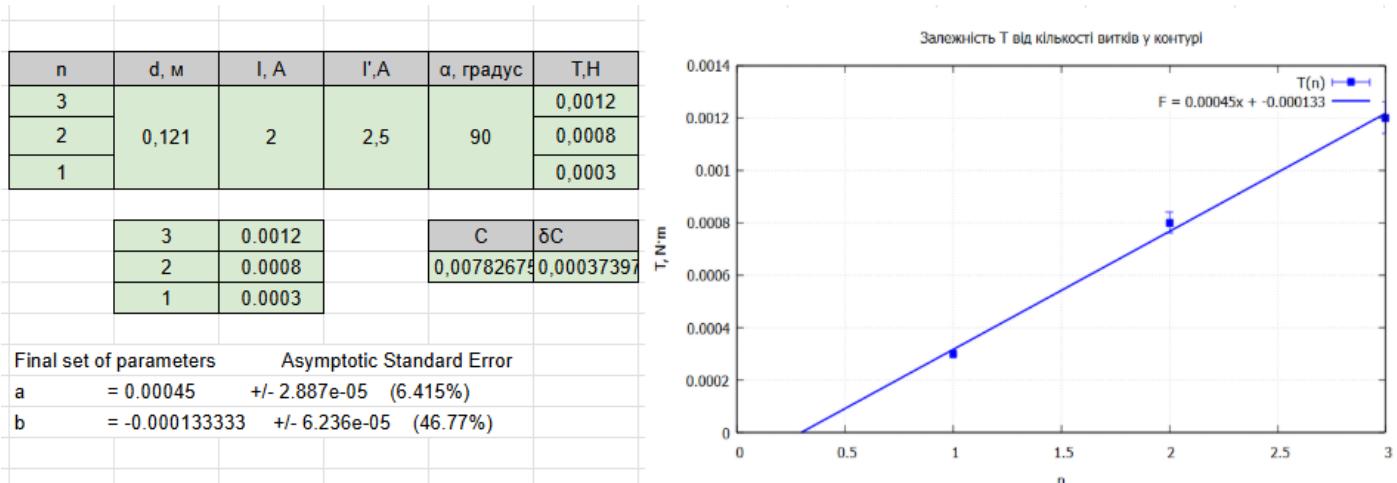

Рис. 12: Таблиця вимірів для залежності $\mathbf{T}(n)$

Графіки: На графіку залежності обертального моменту $\mathbf{T}(n)$, $\mathbf{T}$ прямо залежить від n , всього зроблено 3 точки, тому має місце певна не точність.

З логарифмічного графіку залежності обертального моменту $\mathbf{T}$ від струму в контурі n , отримали коефіцієнт 1,28.

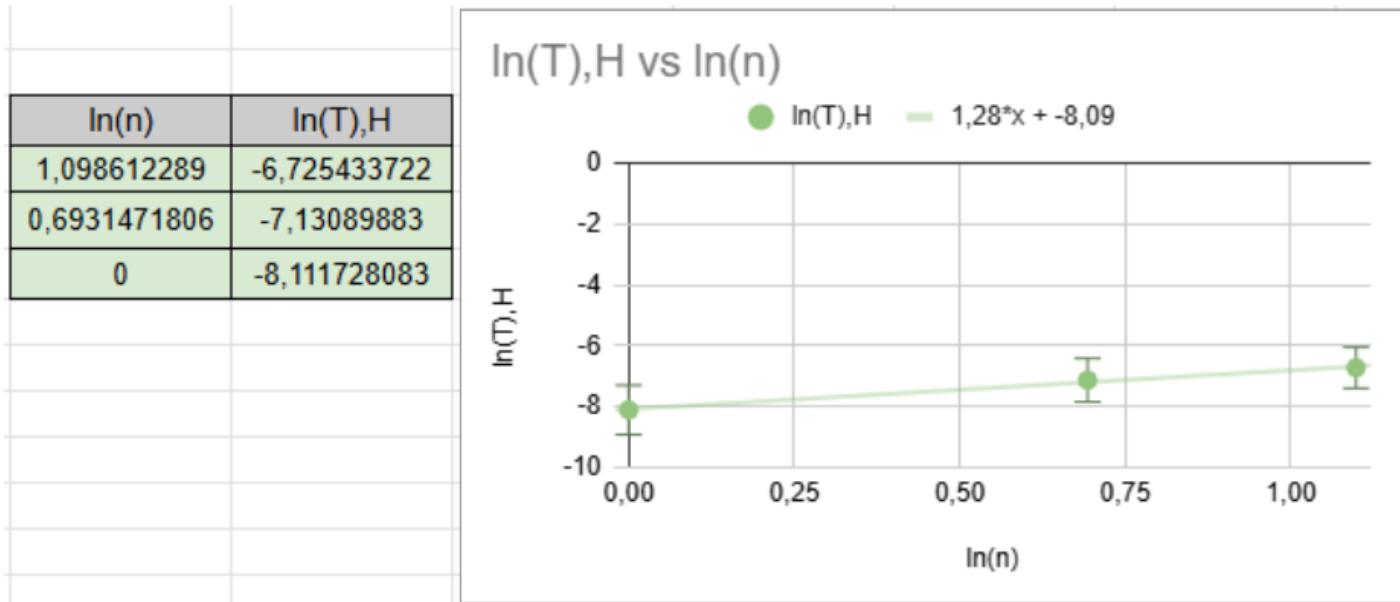

Рис. 13: Логарифмічний графік залежності $\mathbf{T}(n)$

Константа пропорційності C вийшла наступною: $C = 0,00783$; з похибою $\delta C = 0,00037$.

Висновки

У лабораторній роботі визначили момент сили, що зумовлений магнітним моментом у постійному полі, як функцію: напруженості магнітного поля; кута між напрямком магнітного поля та магнітного моменту; величини магнітного моменту. 1. Для $\mathbf{T}(I)$ з логарифмічного графіка отримали коефіцієнт 0,792; константа пропорційності $C = 0,00589$; з похибою $\delta C = 0,00028$. 2. Для $\mathbf{T}(I')$ з логарифмічного графіка отримали коефіцієнт 0,824; константа пропорційності $C = 0,00674$; з похибою $\delta C = 0,00036$. 3. $\mathbf{T}(\alpha)$ з логарифмічного графіка отримали коефіцієнт 0,61; константа пропорційності $C = 0,00526$; з похибою $\delta C = 0,00025$. $\mathbf{T}(d)$ з логарифмічного графіка отримали коефіцієнт константа 0,675; константа пропорційності $C = 0,00492$; з похибою $\delta C = 0,00017$. $\mathbf{T}(n)$ з логарифмічного графіка отримали коефіцієнт 1,28; константа пропорційності C вийшла наступною: $C = 0,00783$; з похибою $\delta C = 0,00037$. Значення коефіцієнтів з логарифмічних графіків значне відхилення від теоретичних значень(3), так як значення степенів параметрів не

співпадають з логарифмічними коефіцієнтами. Імовірно, на спотворення значень вплинули такі фактори: магнітне поле Землі та сторонніх об'єктів; не точний кут α , може покращити точність введення поправки на кут α_0 ; людський фактор, наприклад, виставлення контуру під кутом на око.